

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving
t.a.v. mevr. A.G. Van Dijk
Turfmarkt 147
Postbus 16950
2500 BZ Den Haag

**Inspectie Justitie en
Veiligheid**

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.inspectie-jenv.nl

Contactpersoon

contact@inspectie-jenv.nl

Projectnaam

Validaties evaluaties
schietincident Utrecht

Ons kenmerk

3105607

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 23 november 2020

Onderwerp Schietincident Utrecht 18 maart 2019, validatie evaluatie deel A

Geachte mevrouw Van Dijk,

Op 18 maart 2019 vindt een ernstig schietincident plaats in een tram op het 24 Oktoberplein in Utrecht. Er vallen vier dodelijke slachtoffers en meerdere mensen raken gewond. Het schietincident heeft een grote maatschappelijke impact. Dit geldt niet alleen voor Utrecht, maar voor heel Nederland. De inmiddels veroordeelde Gökmen T. ontkomt in eerste instantie, maar de politie houdt hem later op de dag aan. Gökmen T. bleek een terroristisch motief te hebben. Hij is veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf.

Doelstelling

Naar aanleiding van dit schietincident zijn de volgende evaluaties uitgevoerd:

- A. De beslissingen die zijn genomen ten aanzien van Gökmen T. in relatie tot zijn strafrechtelijk verleden. De leerevaluatie (hierna: evaluatie) is uitgevoerd door de Nationale Politie, Reclassering Nederland, de Dienst Justitiële Inrichtingen en het Openbaar Ministerie, onder begeleiding van het Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandaving (DGRR) en ABDTOPConsult.
- B. Het onderkennen, uitwisselen en opvolgen van signalen waaruit zou kunnen blijken dat Gökmen T. mogelijk geradicaliseerd was, psychische problematiek had en/of geweldsbereid was. Deze evaluatie is uitgevoerd door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV).
- C. Het functioneren van de nationale crisisstructuur. Deze evaluaties zijn uitgevoerd door de Nationale Politie, Nationaal Crisiscentrum (NCC) en het COT (Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement).

De Inspectie Justitie en Veiligheid (hierna: de Inspectie) streeft ernaar het lerend vermogen van de organisaties waarop zij toezicht houdt te bevorderen. In dat kader stimuleert zij deze organisaties om bij incidenten of oefeningen zelf onderzoeken en evaluaties uit te voeren, en probeert zij de kwaliteit daarvan een impuls te geven. In dit geval doet de Inspectie dit door middel van een validatie. Hiermee onderzoekt de Inspectie de betrouwbaarheid en navolgbaarheid van de evaluaties.

Nadat alle bij het schietincident betrokken organisaties hun interne evaluaties hebben afgerond, stelt de Inspectie een overkoepelende analyse op waarin mogelijk nog aandachtspunten naar voren komen betreffende de totale aanpak van het schietincident. De verschillende interne evaluaties dienen hiervoor als input.¹

Naar aanleiding van het schietincident zijn de Nationale Politie, Reclassering Nederland (RN), Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en het Openbaar Ministerie (OM) onder begeleiding van DGRR gestart met het uitvoeren van een evaluatie die is gericht op het strafrechtelijk verleden van Gökmen T..² De evaluatie is uiteindelijk onder begeleiding van ABDTOPConsult afgerond, in opdracht van de secretaris-generaal van het ministerie van Justitie en Veiligheid, zonder verdere betrokkenheid van DGRR.

Met deze validatie spreekt de Inspectie zich uit over de betrouwbaarheid van de resultaten van evaluatie deel A, uitgevoerd door de Nationale Politie, RN, DJI en het OM. Gelet op het doel van de validatie hanteert de Inspectie de volgende vraagstelling:

Wat is de betrouwbaarheid van de evaluatie van de Nationale Politie, RN, DJI en het OM?

Werkwijze

In januari 2020 heeft u een eerste versie van zijn rapportage over de evaluatie aan de Inspectie opgeleverd. Naar aanleiding van deze rapportage heeft de Inspectie in januari jl. meerdere gesprekken gevoerd met DGRR, waarin zij de beoordeling van de eerste versie van het evaluatierapport heeft toegelicht aan DGRR. De gevraagde verbeteringen en aanpassingen betroffen op hoofdlijnen de volgende punten:

- Het opstellen van een onderzoeksvraag met een reflecterend karakter;
- Inzicht geven in de onderzoeksofzet, zodat duidelijk is dat de onderzoekscommissie onafhankelijk is en welke onderzoeksmethoden zijn ingezet³;
- Het uitdiepen van de bevindingen om vervolgens te analyseren aan de hand van geldende werkprocessen en -afspraken. Aan de hand van de analyse is men dan in staat om antwoord te geven op de gestelde onderzoeksvragen, hier conclusies aan te verbinden en lessen uit te trekken.

DGRR bood de definitieve evaluatierapport op 1 oktober jl. aan. De Inspectie heeft dit rapport gevalideerd.

¹ Conform het plan van aanpak 'Validatie evaluaties schietincident Utrecht 18 maart 2019' van de Inspectie Justitie en Veiligheid.

² Kamerbrief 28684-554. 21 maart 2019.

³ Met een onafhankelijke onderzoekscommissie wordt bedoeld dat de professionals die de evaluatie uitvoeren niet eerder betrokken zijn geweest en geen bemoeienis hebben gehad bij de casus(sen) van Gökmen T. Zo kunnen zij onafhankelijk en onbevooroordeeld de evaluatie uitvoeren.

Beoordeling rapportage

De Inspectie beoordeelt het evaluatierapport op vier punten:

- *Biedt de rapportage voldoende inzicht in de wijze waarop de onderzoeksmethoden zijn ingezet?*
- *Geeft de rapportage antwoord op de gestelde onderzoeksvragen dan wel geformuleerde onderzoeksthema's?*
- *Volgen de conclusies logisch uit de bevindingen?*
- *Volgen de aanbevelingen/lessen logisch uit de conclusies?*

Inzet onderzoeksmethoden

De Inspectie heeft bij de beoordeling van de eerste versie van het evaluatierapport gevraagd om transparantie over de onderzoeksopzet en de onafhankelijkheid van de onderzoekscommissie. Dit weegt voor de Inspectie zwaar in de beoordeling van de betrouwbaarheid van de evaluatie. Het is de Inspectie niet helder hoe in deel A de onderzoeksmethoden zijn ingezet en of dit op een eenduidige wijze is gebeurd. Voor de Inspectie is bovendien niet vast te stellen of de onderzoekscommissie onafhankelijk (en daarmee onbevooroordeeld) heeft kunnen reflecteren. Dit komt doordat de samenstelling en de onafhankelijkheid van de onderzoekscommissie niet is beschreven. Ook het feit dat er tussentijds een wisseling heeft plaatsgevonden van de onderzoekscommissie heeft geen plek gekregen in de beschrijving van de onderzoeksmethoden. Daarnaast zijn meerdere evaluatiesessies uitgevoerd in wisselende samenstelling. De frequentie, deelnemende organisaties, begeleiding vanuit de onderzoekscommissie en inhoud en uitkomsten van deze sessies zijn niet beschreven.

In het rapport staat beschreven dat deel A en B in onderlinge samenhang moet worden gezien. In de rapportage is echter niet transparant beschreven hoe het onderzoek deel A en de gehanteerde onderzoeksmethoden en bevindingen zijn afgestemd met de onderzoekscommissie van deel B. Ook kennen deel A en B een andere afbakening in tijd.

Wel heeft - in navolging van de eerdere feedback van de Inspectie - de centrale vraag een reflecterend karakter gekregen.

Beantwoording onderzoeksvragen/thema's

Er wordt één hoofdvraag gesteld die in de evaluatie wordt beantwoord. Het huidige rapport schetst een beeld van de aanpak, maar raakt daarbij vooral de oppervlakte. De Inspectie is van mening dat meer diepgang nodig is, omdat bevindingen op meerdere plekken in uw evaluatierapport vragen oproepen. De bevindingen worden niet volledig uitgezocht of beschreven. Dit heeft de Inspectie reeds aangekaart bij de beoordeling van de eerste versie van het eerste evaluatierapport.

Een voorbeeld is dat de rechter uitspreekt dat Gökmen T. mee moet werken aan een dubbel persoonlijkheidsonderzoek, maar dat er een enkelpersoonlijkheidsonderzoek uitgevoerd wordt.⁴ In evaluatie deel B staat een relevante bevinding over de huisvesting van Gökmen T., die in deze evaluatie niet voor komt, ook niet in de analyse.

Aan de hand van een tijdlijn presenteert u op welk moment er wat is gebeurd. De Inspectie constateert dat enkele bevindingen missen ten opzichte van de eerste versie van uw evaluatierapport. Een voorbeeld is het advies van de reclassering waarin zij attendeert dat er naast een verdenking van een zedendelict ook aangifte is gedaan van bedreiging van het slachtoffer.

Dat roept de volgende vragen op:

- Waarom ontbreken de eerder wel beschreven bevindingen?
- Waarom zijn bevindingen niet nader uitgezocht en beschreven?

Conclusies volgen uit bevindingen

De Inspectie ziet dat er een conclusie is opgesteld, die gebaseerd is op de bevindingen. Echter, in het evaluatierapport vindt op meerdere plekken geen analyse plaats op bevindingen. Dit was wel logisch geweest en had de Inspectie ook verwacht. Het uitblijven van deze uitwerking werkt vervolgens in negatieve zin door in de conclusies.

Aanbevelingen volgen uit conclusies

De aanbevelingen die zijn beschreven volgen logisch uit de conclusies. De Inspectie mist in de rapportage zoals gezegd echter (diepgaande) bevindingen en daarmee ook passende analyses, conclusies en daarmee mogelijk nog andere aanbevelingen. De Inspectie vraagt daarnaast aandacht voor het concreet (smart) formuleren van de aanbevelingen. Op dit moment is onduidelijk wie wat en wanneer doet.

Conclusie

De Inspectie oordeelt dat het evaluatierapport deel A 'het strafrechtelijk verleden van Gökmen T.' onvoldoende navolgbaar en betrouwbaar is. De Inspectie vindt het evaluatierapport onvoldoende betrouwbaar, omdat de onderzoeksvragen onvoldoende zijn beantwoord en niet leiden tot een diepgaande analyse, conclusies en aanbevelingen. Belangrijke conclusies en aanbevelingen zijn hierdoor mogelijk gemist. De Inspectie acht het rapport daarnaast onvoldoende navolgbaar, omdat niet transparant is hoe de onderzoeksmethoden zijn ingezet en hoe de onafhankelijkheid van de onderzoekscommissie is geborgd.

⁴ Bij een enkelvoudig persoonlijkheidsonderzoek onderzoekt een psycholoog of een psychiater van het Nederlands Instituut voor de Forensische Psychiatrie en Psychologie een verdachte. Bij een dubbel persoonlijkheidsonderzoek onderzoeken zowel een psycholoog als een psychiater een verdachte. Een dergelijk onderzoek wordt uitgevoerd wanneer aan een maatregel wordt gedacht, zoals de TBS-maatregel. (Artikel 37 a, Wetboek van Strafrecht, lid 3. Hierin wordt gesteld dat de rechter beschikt over een advies van ten minste twee gedragsdeskundigen van verschillende disciplines, waaronder een psychiater, die de betrokkene hebben onderzocht.)

Vervolg

De Inspectie stelt een overkoepelende analyse op die betrekking heeft op de kwaliteit van de totaalaanpak. Zij gebruikt de huidige en voorgaande versie van het rapport als bron. De Inspectie zal haar overkoepelende analyse vervolledigen door op een aantal thema's organisaties direct te bevragen over onderwerpen die ook in evaluatierapport deel A aan bod komen.

De Inspectie stuurt deze brief ter informatie ook aan de minister van Justitie en Veiligheid. Indien u wenst, kan de Inspectie deze brief binnen twee weken na ontvangst aan u toelichten.

Hoogachtend,

H.C.D Korvinus
*Inspecteur-generaal Inspectie Justitie en
Veiligheid*